

Kiertotalouden vauhdittamiseksi kuluttajakaupassa tarvitaan taloudellisia kannustimia, koulutusta ja viestintää

KIERTOTALOUS KULUTTAJAKAUPASSA -HANKKEEN POLITIIKKASUOSITUKSET

Jotta kiertotalous toteutuu kuluttajakaupassa, tuotteiden käyttöikää tulee pidentää laajentamalla voimakkaasti käytettyjen tuotteiden kauppaa sekä vuokraus- ja korjaus-toimintaa. Kiertotalous on tulevaisuuden talousmalli, joka auttaa hillitsemään ilmastokriisiä, luontokatoa ja luonnonvarojen ylikulutusta. Kuluttajakaupan ansaintamalli perustuu vielä pitkälti suurten volyymien myymiseen eikä tue kiertotaloutta. Muutoksen aikaansaamiseksi päättäjien kannattaa panostaa erityisesti taloudellisiin ohjauskeinoihin, kuten korjaussetelin käyttöönottoon ja verotuksen muokkaamiseen, sekä viestintään ja koulutukseen.

Suosituksset päättäjille

Otetaan käyttöön taloudellisia ohjauskeinoja, joilla parannetaan kiertotalousratkaisujen kannattavuutta ja markkina-asemaa verrattuna uuden tavaran kauppaan. Näitä ovat esimerkiksi kiertotalouden korjausseteli, korjaus- ja vuokrauspalveluiden sekä käytetyn tavaran kaupan arvonnäisäveron alennus, tavaralahjoitusten arvonnäisäveron poisto, kotitalousvähennyksen laajentaminen korjauspalveluihin ja kiertotaloustoimijoiden vapauttaminen jätemaksuista.

Uudistetaan rahoitusta. Perustetaan kaupan alan kiertotalouden tai kiertotalouden kuluttajapalveluiden TKI-ohjelma. Ohjelma rahoittaa tutkimusta, kehittämistä ja koulutusta ja palvelee myös pieniä ja keskisuuria yrityksiä. Se voi toimia itsenäisenä tai osana laajempaa kiertotalouden TKI-ohjelmaa. Ohjelma tukee kaupan alan kiertotalouden ekosysteemien luomista ja rahoittaa myös kokeiluja.

Parannetaan osaamista. Varmistetaan ammattitaitoisten korjaajien saatavuus erillisellä tai kunkin alan opintoihin kuuluvalla korjaajakoulutuksella. Viedään kiertotaloussisällöt myös kaupan alan eri koulutusasteiden opetukseen.

Luodaan kysyntää viestinnällä. Toteutetaan kuluttajille suunnattu näkyvä ja monikanavainen viestintäkampanja, jonka keinoja voivat olla esimerkiksi paikalliset korjausfestarit. Kampanjan avulla luodaan kysyntää käytettyjen tuotteiden kaupalle sekä vuokraus- ja korjaustoiminnalle.

Poistetaan sääntelyn kiertotaloudelle aiheuttamia esteitä. Tarjotaan yrityksille ohjeistusta ja neuvontaa, miten eri toimijat voivat tehdä kiertotalousyhteistyötä kilpailulainsäädännön puitteissa ja tarkennetaan kilpailulakia mahdollisuuksien mukaan. Tarkistetaan kuluttajansuojalainsäädäntöä käytettyjen tuotteiden osalta siten, ettei niiden kaupassa sovelleta yhtä tiukkoja yleisiä vaatimuksia kuin uusien tuotteiden kaupassa.

ITÄVALLAN KORJAUSSETELI KANNUSTAA TUOTTEIDEN KORJAUTTAMISEEN

Wienissä otettiin syyskuussa 2020 käyttöön korjausseteli, jolla kuluttajat saivat 50 prosentin alennuksen korjauspalveluista. Maksimialennus oli 100 euroa. Asiakkaat rekisteröityivät ja latasivat setelin käyttöönsä netissä, ja korjausyritykset saivat summan jälkeinpäin kaupungilta. Vuoden 2021 loppuun mennessä korjattiin 35 000 tuotetta. Kokeilun budjetti oli 1,5 miljoonaa euroa.¹

Nyt Itävalta on ottanut käyttöön koko maata koskevan korjaussetelin sähkö- ja elektroniikkalaitteille. Kuluttajat saavat 50 prosentin alennuksen korjauspalveluista. Maksimialennus on 200 euroa. Ohjelma on käynnissä vuoden 2026 loppuun, ja sen budjetti on 130 miljoonaa euroa.²

Kaupan ala on murroksessa

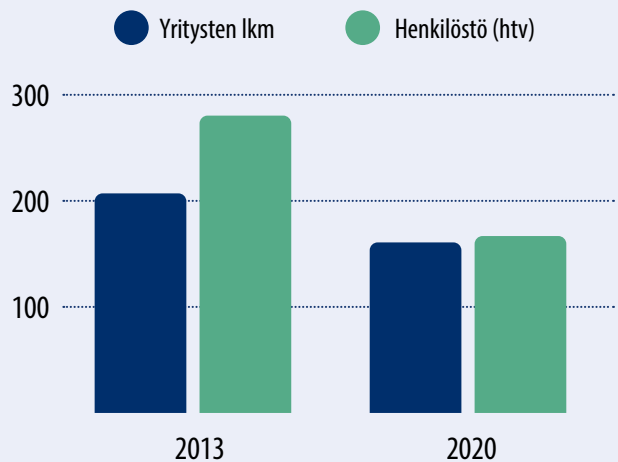
Kaupan ala elää murrosvaihetta, jossa tietyt kiertotalouden toimintamallit, kuten käytettyjen tuotteiden takaisinotto ja uudelleenmyynti, ovat jo edelläkävijäyritysten arkipäivää. Lisäksi tarjolla on pitkään ollut tiettyjä korjaus- ja vuokrauspalveluita, esimerkiksi suutareita ja hiihtokeskusten välinevuokraamoja. Alalla on kuitenkin nähtävissä perinteisten palveluiden, kuten suutarien, vähenemistä (ks. kuva). Kokonaisuudessaan kaupan alan ansaintamalli perustuu vielä pitkälti suurten volyymien myymiseen. Systeminen kiertotalouteen pohjautuva muutos, jossa tuotteiden takaisinotto ja uudelleenmyynti, tuote palveluna -konseptit sekä korjaus- ja huoltopalvelut ovat yhtä tärkeässä roolissa kuin uusien tuotteiden myynti, on vasta tulossa.

Kiertotalouteen siirtymistä haastaa kannattavuus

Kiertotalous kuluttajakaupassa -hankkeessa toteutetun kyselyn mukaan suurimmat esteet käytettyjen tuotteiden kaupan laajentamisen tiellä ovat kannattavuus, laatu ja turvallisuus. Vuokraus- ja korjaustoiminnan laajentamista haastavat eniten puolestaan hinta, saavutettavuus ja helppokäyttöisyys, turvallisuus sekä kannattavuus. Vastaajien mukaan erityisesti nykyiset taloudelliset ohjauskeinot toimivat huonosti käytetyn tavaran kaupan sekä vuokraus- ja korjaustoiminnan kannalta. Esimerkiksi käytettyjen tavaroiden kauppaa on vaikea saada kannattamaan nykyisillä verokannoilla, kun samaan aikaan kuluttajien välinen kauppa on verotonta.

Kiertotalouden nykyinen rahoitus on pirstaleista eikä se palvele kaiken kokoisia yrityksiä. Esimerkiksi Business Finlandin ekosysteemi-rahoitus ei sovellu pk-yrityksille.

JALKINEIDEN JA NAHKATAVAROIDEN KORJAUS VUOSINA 2013 JA 2020

Lähde: Tilastokeskus

3 SUURINTA ESTETTÄ KÄYTETTYJEN TUOTTEIDEN KAUPAN LAAJENTAMISEN TIELLÄ

Kannattavuushaasteisiin on ratkaisuja

Kiertotalousratkaisujen kannattavuutta ja markkina-asemaa uuden tavaran kauppaan verrattuna voidaan parantaa monilla taloudellisilla ohjaukeinoilla.

Korjaus- ja vuokrauspalveluiden sekä käytetyn tavaran kaupan arvonlisävero tulee alentaa tiettyissä tuoteryhmissä, kuten vaatteet ja kengät, polkupyörät sekä urheilu- ja retkeilyvälineet. Esimerkiksi Ruotsissa tiettyjen tuotteiden korjauspalveluilla on käytössä alennettu kuuden prosentin arvonlisäverokanta.³

Lisäksi tavaroiden lahjoituskynnystä voidaan madaltaa poistamalla arvonlisävero tavaralahjoituksilta. Nykyisin lahjoitetusta tavarasta pitää maksaa ns. oman käytön arvonlisävero, kun taas myymättömien tuotteiden hävittäminen on verotonta.

Kotitalousvähennystä tulee laajentaa koskemaan korjauspalveluita muun muassa huonekalujen, kodinkoneiden ja polkupyörien osalta. Nykyisin kotitalousvähennystä saa uusien huonekalujen kokoamispalveluun, mutta ei vanhan korjaamiseen. Esimerkiksi Ruotsissa on käytössä vero- vähennys (ns. RUT-vähennys) kodinkoneiden huoltoon ja korjaukseen kotona.⁴

Kuluttajia voidaan kannustaa tuotteiden korjauttamiseen myös ottamalla käyttöön kiertotalouden korjausseteli. Korjausseteli on käytössä esimerkiksi Itävallassa (ks. tietolaatikko s. 2).

Sääntely hidastaa kiertotalouden toteutumista

Alan haasteena on pirstaleinen ja jatkuvasti muuttuva sääntely, jonka hallitseminen vaatii etenkin pieniltä ja keskisuurilta yrityksiltä paljon resursseja. EU on tehnyt merkittäviä uusia aloitteita, joiden odotetaan muun muassa parantavan tuotteiden ekosuunnittelua ja korjattavuutta sekä kuluttajien tiedonsaantia.

Kilpailulainsäädännön tiukka tulkinta estää kaupan alan yhteistyötä ja kiertotalouden ekosysteemien muodostamista. EU-sallii osittain kilpailijoiden välisen yhteistyön ympäristöasioissa, mutta reunaehdot ovat tiukat ja sääntely monimutkaista.

Käytetyn tavaran kuluttajakaupassa ja vuokraustoiminnassa kuluttajansuojalainsäädännön mukaiset laajat vastuut tavaroista ja vahingoista voivat puolestaan hidastaa kiertotaloustoiminnan kehitystä.

Yritykset tarvitsevat ohjeistusta ja neuvontaa, miten eri toimijat voivat tehdä kiertotaloudessa yhteistyötä kilpailulainsäädännön puitteissa. Sekä kilpailulainsäädäntöä että kuluttajansuojalainsäädäntöä on syytä mahdollisuuksien mukaan myös tarkentaa, jotta sääntely tukee kiertotaloustavoitteita.

Tämä politiikkasuositus on tuotettu Kiertotalous kuluttajakaupassa -hankkeessa ympäristöministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön toimeksiannosta. Hanketta toteuttavat Tyrsky-Konsultointi, Ethica, Properta ja Y4 Works, ja se on toteutettu läheisessä yhteistyössä Kaupan liiton kanssa.

Politiikkatoimet on koottu laajasta materiaalista, jonka Kiertotalous kuluttajakaupassa -hanke keräsi kirjallisuuskatsauksella sekä asiantuntijahaastatteluilla, -kyselyllä ja -työpajalla. Kyselyyn vastasi 30 kaupan alan sekä vuokraus- ja korjaustoiminnan asiantuntijaa, jotka edustivat hankkeen kohdesektoreita: vaatteet ja kodintekstiilit, urheiluvarusteet ja kodinkoneet. Tietoa täydennettiin ja validoitiin työpajassa, johon osallistui 21 kaupan alan ja kiertotalouden asiantuntijaa.

Kiertotalous kuluttajakaupassa -hankkeen politiikkasuositukset ovat hankkeen toteuttajien laatimia suosituksia, eivätkä ne edusta valtioneuvoston kantaa.

Lue lisää hankkeesta:
[tyrskyconsulting.fi/uutiset/
pelikirja-kiertotalous/](https://tyrskyconsulting.fi/uutiset/pelikirja-kiertotalous/)

Kiertotalous kuluttajakaupassa -hanke on osa kansallisen Kiertotalousohjelman toteutusta.

Lue lisää ohjelmasta:
ym.fi/kiertotalousohjelma

YHTEYSTIEDOT

Kati Berninger, tutkimusjohtaja
Tyrsky-Konsultointi
040 879 8713
kati.berninger@tyrskyconsulting.fi

Heikki Sorasahi, erityisasiantuntija
ympäristöministeriö, Ilmasto- ja
ympäristönsuojeluosasto
Kiertotalous
02 952 501 65
heikki.sorasahi@gov.fi

Sari Tasa, erityisasiantuntija
työ- ja elinkeinoministeriö, Innovaatiot ja yritysrahoitus
Yritysten kansainvälistyminen ja toimialakohtainen
elinkeinopolitiikka, Kiertotalous ja hiilineutraalius
02 950 482 42
sari.tasa@gov.fi

Lähteet:

- (1) <https://www.ecodesigncircle.eu/resources-for-you/115-vienna-repair-voucher>
- (2) <https://www.reparaturbonus.at/#darumgehts>
- (3) <https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/edition/2023.1/416357.html>
- (4) <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163214>

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET